

بررسی نظر دانشجویان، اساتید و مدیران آموزشی دانشگاه علوم پزشکی گیلان درمورد تاثیر ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان بر عملکرد آموزشی آنان

ساقی موسوی*، مینو نعمتی**

*عضو هیات علمی دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان
**کارشناس مسئول ارزشیابی دانشگاه علوم پزشکی گیلان

چکیده

مقدمه: هدف اصلی ارزشیابی بهبود برنامه های آموزشی و فعالیتهای اعضای هیات علمی است. اطلاعات بدست آمده از ارزشیابی آموزشی برای معلمان، مدیران و برنامه ریزان درسی بازخوردی را فراهم می آورد که ارتقای کیفیت فعالیتهای آموزشی را در پی خواهد داشت. پژوهش حاضر با هدف تعیین نظر دانشجویان، اساتید و مدیران آموزشی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد تاثیر ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان بر کیفیت تدریس آنان انجام شده است.

روش ها: در این پژوهش که یک مطالعه توصیفی - مقطعی است، از بین دانشجویان، اساتید و مدیران آموزشی دانشگاه علوم پزشکی گیلان ۱۸۰ نفر از طریق نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار گردآوری پرسشنامه ای مشتمل بر دو بخش: اطلاعات دموگرافیک و ۳۰ عبارت پیرامون تاثیر ارزشیابی اساتید توسط دانشجو بر «شیوه تدریس، نحوه برقراری ارتباط استاد با دانشجو، محتوای آموزشی و نحوه انجام آزمون نهایی» بود که براساس مقیاس لیکرت امتیاز دهی شده بود. داده ها پس از جمع آوری به کمک نرم افزار SPSS و با استفاده از آمار توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: در این مطالعه ۱۲۸ دانشجو (۷۰/۸ درصد)، ۴۰ مدرس (۲۲ درصد) و ۱۲ مدیر آموزشی (۷/۲ درصد) شرکت نمودند. اکثریت (۶۰ درصد) اساتید شرکت کننده در این پژوهش دارای سابقه کار (۲۰-۱۵) سال تدریس نظری و عملی بودند. به ترتیب، اکثریت (۶۰ درصد) اساتید و دانشجویان مخالف تاثیر ارزشیابی اساتید بر شیوه تدریس اساتید و (۸۲ درصد) مدیران آموزشی موافق آن بودند. در ارتباط با تاثیر ارزشیابی اساتید بر محتوای آموزشی و مطالب درسی نیز به ترتیب (۷۰ درصد) اساتید و (۵۵ درصد) دانشجویان نظر مخالف داشتند. همچنین در ارتباط با تاثیر ارزشیابی بر نحوه برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو (۵۰ درصد) اساتید و دانشجویان نظر موافق و (۵۰ درصد) نظر مخالف داشتند، در این خصوص (۴۷ درصد) مدیران آموزشی نیز، نظر موافق داشتند. ضمن اینکه (۵۵ درصد) دانشجویان و (۶۰ درصد) اساتید مخالف تاثیر ارزشیابی اساتید بر نحوه انجام آزمون نهایی بودند.

نتیجه گیری: باتوجه به یافته های پژوهش حاضر، دیدگاه اساتید، دانشجویان و مدیران آموزشی مؤید آن است که ارزشیابی اساتید به شیوه کنونی با هدف ارتقاء و تعالی فرآیند یاددهی و یادگیری خیلی ثمربخش نبوده و مستلزم بازنگری و مطالعات گسترده تری در خصوص ارزشیابی اساتید توسط دانشجو است.

واژه های کلیدی: ارزشیابی، کیفیت تدریس، اساتید، دانشجویان

نویسنده مسئول: ساقی موسوی، عضو هیات علمی دانشکده پرستاری و مامایی شهید بهشتی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان
saghi_m80@yahoo.com

مقدمه

ارزشیابی فرآیندی است که هدف آن بهبود و ارتقای کیفیت عملکرد سیستم است. ارزشیابی این امکان را فراهم می‌سازد که براساس نتایج حاصله نقاط ضعف و قوت مشخص گردد و به دنبال آن گام‌های مناسب جهت تصمیم‌گیری در راستای ایجاد تحولات و اصلاح گردش کارها برداشته شود (۱). در راستای ارزشیابی/سنجش عملکرد بعنوان یکی از شاخص‌های پیشرفت، توجه به این نکته ضروری است که شاخص‌های نتایج، تنها یک امتیاز ارایه می‌دهند که نشان می‌دهد شخصیت مورد سنجش چگونه عمل می‌کند (۲). درحالی‌که ارزشیابی بعنوان یک فرآیند، که منجر به قضاوت‌ها و یا توصیه‌های ناظر به کیفیت می‌شود، دارای یک بعد درونی/خود ارزشیابی و یک بعد بیرونی/هدایت شده می‌باشد (۳). ارزشیابی درونی که در واقع یک خودسنجی است، باهدف بهبود وضعیت موجود انجام می‌شود. در جریان ارزشیابی درونی یک فرهنگ یادگیری در درون سازمان و در راستای اثر بخشی و بهبود عملکرد، رفع نواقص و توسعه برنامه‌های سازمان جریان دارد. به بیان دیگر، ارزشیابی درونی شکلی از «اقدام پژوهی» است که توسعه سازمانی و تغییرات برنامه‌ای را مورد حمایت قرار می‌دهد (۴)، اما ارزشیابی بیرونی که در واقع به نوعی ارزشیابی هدایت شده بوسیله کارشناسان بیرونی، همگنان و نظارت‌کنندگان است (۳)، عمدتاً بصورت یک منبع بازخورد به منظور بهبود عملکرد کارکنان سازمان/بالاخص معلمان با هدف بهبود روند تدریس و ارتقا سطح علمی فراگیران مورد استفاده قرار می‌گیرد (۵). بنظر می‌رسد پیچیده‌ترین نوع ارزشیابی نیز، همین ارزشیابی از کارکنان به ویژه ارزشیابی از کار معلمان است. علت پیچیدگی این فرآیند را نیز می‌توان کم‌اعتباری و بی‌دقتی وسایل و روش‌های اندازه‌گیری و سنجش مورد استفاده در این نوع ارزشیابی دانست. زیرا هیچیک از منابع اطلاعاتی پیش گفته، اطلاعات دقیق و بی‌غرضانه‌ای را که برای یک ارزشیابی سالم ضروری هستند، بدست نمی‌دهد. بنابراین متخصصان ارزشیابی معلمان / اساتید پیشنهاد می‌کنند برای اینکه ارزشیابی سالم تری از معلمان/اساتید بعمل آید، باید از همه منابع اطلاعاتی موجود استفاده کرد و قضاوت نهایی را نیز براساس ترکیبی از آن‌ها انجام داد تا بتوان از این طریق به هدف اصلی ارزیابی اساتید/معلمان دست یافت (۶ و ۷).

با چنین دیدگاهی و براساس سال‌ها تجربه مستمر در حیطه آموزش و ارزشیابی، همچنین با تاکید براین مهم که

سیستم ارزشیابی اساتید می‌بایست به گونه‌ای عمل کند که نه تنها بطور ایده‌آل فرصت‌های ارتقای حرفه‌ای را فراهم آورد، بلکه عملاً نیز باعث بهبود فرآیند تدریس گردد (۸) و به عنوان راهکاری موثر بر ارتقای کیفیت آموزش عمل نماید (۹). نتایج پژوهش‌های انجام شده در زمینه ارزشیابی و ارتباط معنی‌داری که میان بازخورد اعلام نتایج ارزشیابی اساتید در بهبود کیفیت تدریس آنان توسط غفوریان و همکاران (۱۳۸۲) اعلام شد (۵) و نیز نتایج حاصل از بررسی دیدگاه اساتید نسبت به شیوه ارزشیابی که توسط ایران فرد و همکاران (۱۳۸۰) انجام شده است، نشان می‌دهد اکثر اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه معتقدند که نه تنها اهداف ارزشیابی برای اساتید دانشگاه شفاف و روشن نیست، بلکه بنظر آنان دانشجویان منبع مناسبی برای نظردهی در مورد اساتیدشان نیستند (۱۰). همچنین نتایج حاصل از پژوهشی که با هدف «تعیین روند صحیح و انتخاب ابزار مناسب برای ارزشیابی فعالیت‌ها در اعطای پایه سالانه اساتید» توسط بخشی و همکاران (۱۳۸۱) انجام شد، مجموعه‌ای از راهکارهای مختلف منجمله ارزشیابی و بررسی نظرات دانشجویان مطرح گردیده است (۱۱) از طرفی نتایج اعلام شده توسط نجفی پور و امینی (۱۳۸۰) در رابطه با بررسی نظرات اساتید دانشگاه علوم پزشکی جهرم نسبت به ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان نشان داده است که اکثر اساتید (۷۶ درصد) بر این باورند که دانشجویان بیشتر از آنکه به محتوا و روش تدریس استاد توجه داشته باشند به ارزیابی اخلاق، رفتار و شخصیت استاد می‌پردازند و تاکید بر بازنگری روش‌های ارزشیابی اعضای هیات علمی را بعنوان یکی از اولویت‌های وزارتخانه مطرح کرده اند (۱۲). لذا برآن شدیم پژوهشی با هدف «تعیین نظر دانشجویان، اساتید و مدیران آموزشی دانشگاه علوم پزشکی گیلان در مورد تاثیر ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان بر کیفیت تدریس آنان» و مطالعه در راستای ارتقا کیفیت فرآیند آموزش و ارزشیابی انجام دهیم.

روش‌ها

در این پژوهش که یک مطالعه توصیفی - مقطعی است از طریق نمونه‌گیری در دسترس، پرسشنامه‌ای مشتمل بر: الف) سوالات مربوط به ویژگی‌های دموگرافیک نمونه‌ها ب) ۳۰ سوال پیرامون تاثیر ارزشیابی اساتید توسط دانشجو که به تفکیک «۱۲ سوال در رابطه با تاثیر ارزشیابی بر شیوه تدریس اساتید،

اساتید و دانشجویان و (۱۸ درصد) مدیران آموزشی نظرمخالف داشتند (نمودار ۱).

در رابطه با تاثیر ارزشیابی اساتید بر محتوای آموزشی و مطالب درسی نتایج نشان داد که (۷۰ درصد) اساتید و (۵۵ درصد) دانشجویان نظرمخالف داشتند، اما مدیران آموزشی در این خصوص نظری نداشتند. (نمودار ۲).

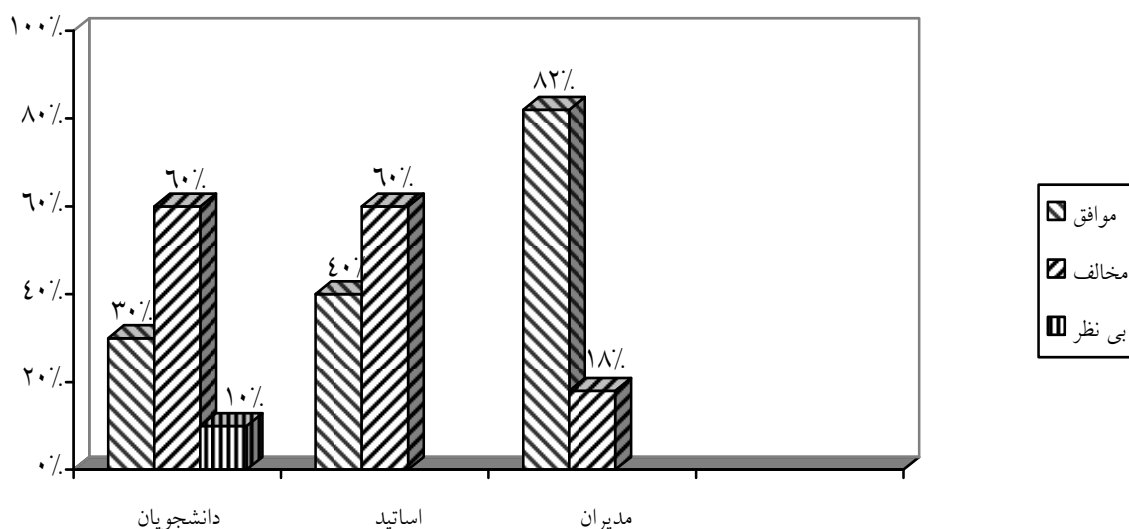
در ارتباط با تاثیر ارزشیابی اساتید بر نحوه انجام آزمون نهایی، پاسخ‌های ارائه شده از سوی نمونه‌ها نشان داد که اکثریت (۶۰ درصد) اساتید و (۷۰ درصد) دانشجویان نظرمخالف داشتند. مدیران آموزشی به این سوال نیز پاسخ ندادند (نمودار ۳). در ارتباط با تعیین نظر نمونه‌ها در مورد تاثیر ارزشیابی اساتید بر نحوه برقراری ارتباط موثر استاد و دانشجو، پاسخ‌های ارائه شده از سوی نمونه‌ها بیانگر آن است که اکثریت (۵۰ درصد) اساتید و دانشجویان و همچنین (۴۶ درصد) مدیران آموزشی موافق بودند (نمودار ۴).

۸ سوال درخصوص تاثیر ارزشیابی بر برقراری ارتباط استاد با دانشجو، ۵ سوال در رابطه با تاثیر ارزشیابی اساتید بر محتوای آموزشی و ۵ سوال مرتبط با تاثیر ارزشیابی بر نحوه انجام آزمون نهایی بود و براساس مقیاس لیکرت برای هر یک از سوالات سه پاسخ موافقم، مخالفم و نظری ندارم در نظر گرفته شده بود در اختیار ۱۲۸ دانشجو، ۴۰ مدرس، ۱۲ مدیر/رابط آموزشی (جمعاً ۱۸۰) نفر قرار گرفت. اعتبار علمی ابزار مورد استفاده از طریق سنجش اعتبار محتوا و اعتماد علمی آن با استفاده از روش همسانی درونی و محاسبه آلفای کرونباخ ارزیابی گردید. اطلاعات بدست آمده به کمک نرم افزار SPSS با استفاده از آمار توصیفی تجزیه و تحلیل شد.

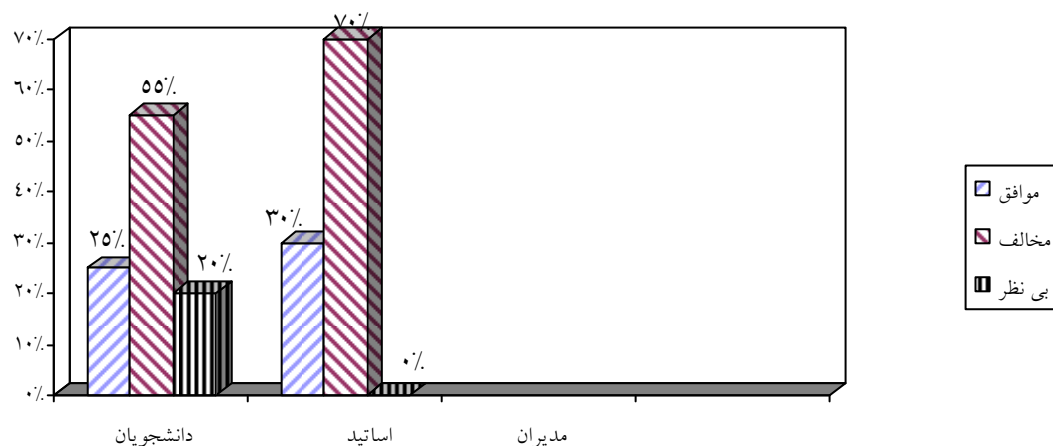
یافته‌ها

از مجموع ۱۸۰ نفر شرکت کننده در این پژوهش، ۱۲۸ نفر دانشجو (۷۰/۸ درصد)، ۴۰ نفر مدرس (۲۲ درصد) و ۱۲ نفر مدیر آموزشی (۷/۲ درصد) بودند. یافته‌ها نشان داد در رابطه با تاثیر ارزشیابی اساتید بر شیوه تدریس آنان (۶۰ درصد)

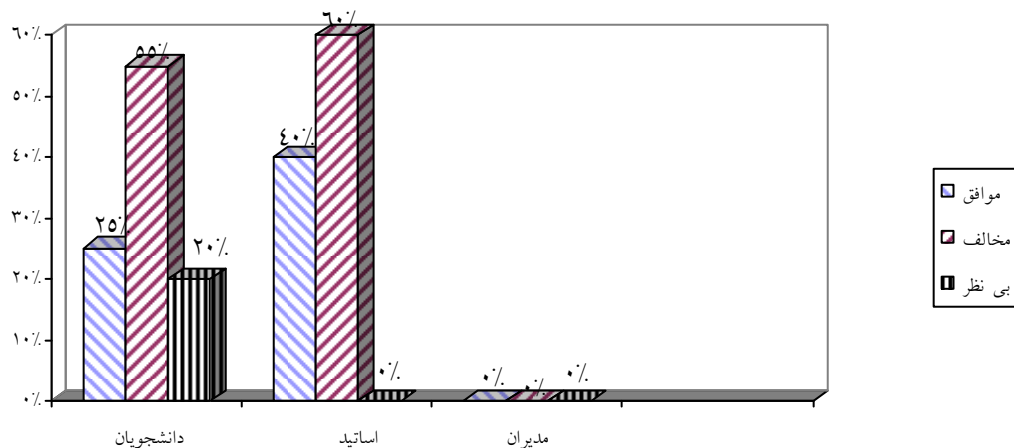
نمودار (۱): توزیع واحد های مورد پژوهش برحسب نظرات آنان نسبت به تاثیر ارزشیابی بر شیوه تدریس

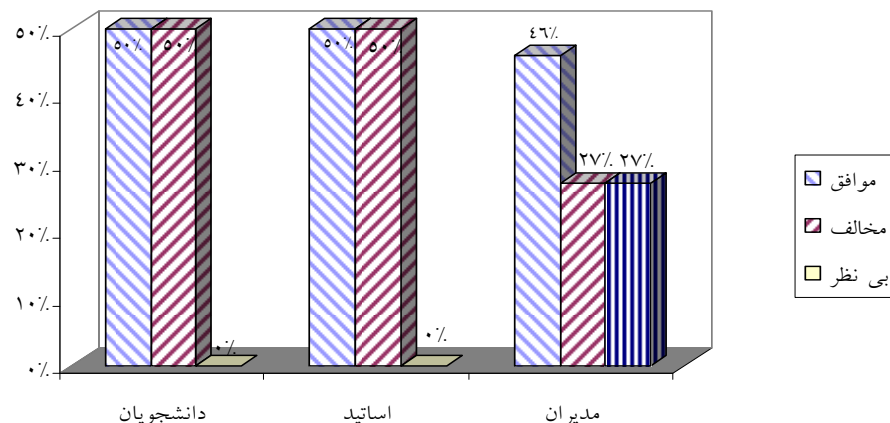
نمودار (۲): توزیع واحد های مورد پژوهش بر حسب نظرات آنان نسبت به تاثیر ارزشیابی بر محتوای آموزشی و مطالب درسی

نمودار (۳): توزیع واحد های مورد پژوهش بر حسب نظرات آنان نسبت به تاثیر ارزشیابی بر نحوه انجام آزمون نهایی

نمودار (۴): توزیع واحد های مورد پژوهش بر حسب نظرات آنان نسبت به تاثیر ارزشیابی بر نحوه برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو

بحث و نتیجه گیری

نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر نشان داد که اکثریت اساتید و دانشجویان (۶۰ درصد) مخالف تاثیر ارزشیابی اساتید بر شیوه تدریس اساتید بودند. مطالعه ای در دانشگاه علوم

پزشکی اهواز نشان داد که (۵/۵۷ درصد) اساتید تاثیر ارزشیابی اساتید را بر فرآیند تدریس، متوسط اعلام کرده اند (۵). در ارتباط با تاثیر ارزشیابی اساتید بر محتوای آموزشی و مطالب درسی نیز به ترتیب (۷۰ درصد) اساتید و

(۵۵ درصد) دانشجویان نظر مخالف داشتند، و همچنین (۶۰ درصد) اساتید اعلام نمره ارزشیابی را در بهبود کیفیت تدریس موثر دانسته اند. همچنین در مطالعه حاضر در ارتباط با تاثیر ارزشیابی بر نحوه برقراری ارتباط بین استاد و دانشجو، اکثریت اساتید و دانشجویان (۵۰ درصد) و مدیران آموزشی (۴۷ درصد) نظر موافق داشتند. در رابطه با تاثیر ارزشیابی اساتید بر نحوه انجام آزمون نهایی (۵۵ درصد) دانشجویان و (۶۰ درصد) اساتید نظر مخالف داشتند. در همین رابطه تحقیقی مشابه در دانشگاه علوم پزشکی ایران انجام شده است که نشان می‌دهد اکثریت اساتید (۶۱/۹ درصد) میزان تغییر در عملکرد خود را با توجه به ارزشیابی‌های دانشجویی، کم اعلام داشته اند (۱۳). با توجه به نتایج مطالعه حاضر و نیز تحقیقات مشابهی که در این زمینه انجام شده است، همچنین قبول این حقیقت که سیستم ارزشیابی اساتید بعنوان یک معیار/ استاندارد ایده آل برای رشد حرفه‌ای و ارتقای کیفیت تدریس هر مدرسی که با دانشجویان در تعامل است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (۱۴)، به نظر می‌رسد اگرچه انجام ارزشیابی اساتید با هدف ارتقای کیفیت فرایند آموزش و تدریس امری ضروری است، لیکن در رابطه با روند فعلی ارزشیابی اساتید، می‌باید تدابیری اتخاذ شود تا صرفاً پرکردن تعدادی اوراق ارزشیابی توسط دانشجویان در شرایطی نه چندان مطلوب و مناسب، به جای ضوابط و معیارهای استاندارد فرایند ارزشیابی، ملاک ارزشیابی عملکرد اساتید قرار نگیرد.

منابع

- ۱- شکورنیا عبدالحسین. ارزشیابی استاد و ارتقاکیفیت. مجموعه مقالات سمینار کشوری ارزشیابی و اعتبار بخشی اهواز ۱۳۸۰: ۱.
- ۲- طبیبی بیدل جمال‌الدین، ملکی محمدرضا. برنامه‌ریزی استراتژیک و سنجش عملکرد. یزد: انتشارات سیمای فرهنگ یزد. ۱۳۸۳.
- ۳- شهبازی اکرم و همکاران. ارزیابی درونی گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی سمنان در سال ۱۳۸۱. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان. ویژه نامه آموزش پزشکی ۱۳۸۲؛ (۵): ۱۵ تا ۲۱.
- ۴- محمدی رضا و همکاران. ارزشیابی کیفیت در آموزش عالی مفاهیم، اصول، روش‌ها، معیارها. تهران: مرکز انتشارات سازمان سنجش آموزش کشور. ۱۳۸۴.

۵- غفوریان مه‌ری و همکاران. بازخورد اعلام نتایج ارزشیابی اساتید دانشگاه علوم پزشکی اهواز در بهبود کیفیت تدریس آنان از دیدگاه خودشان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۰؛ (۱۰): ۴۱ تا ۴۶.

۶- سیف علی اکبر. روشهای اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی. تهران: نشر دوران. ۱۳۸۱.

۷- ضیایی مسعود و همکاران. دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند نسبت به ارزشیابی اساتید توسط دانشجو. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند ۱۳۸۵؛ ۱۳ (۴): ۶۱.

8. Teacher evaluation and professional development. Available from: <http://www.wcer.wisc.edu/news/covers/stories/teacher-eval-and-prof-dev.php>

9. Teacher evaluation. Available from: http://712educators.about.com/od/teacher_evaluation/teacher_evaluation.htm.

۱۰- ایران فر شیرین، ایزدی بابک، منصوری فیض‌اله، رضایی منصور. دیدگاه اساتید نسبت به شیوه ارزشیابی در دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه. مجله ایرنی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ (۷): ۲۲.

۱۱- بخشی، حمید و همکاران. انتخاب رویه و تعیین معیارهای عینی و معتبر برای ارزشیابی فعالیت اعضای هیات علمی جهت ترفیع پایه دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ (۷): ۳۱.

۱۲- نجفی پور وامینی. بررسی نظرات اساتید دانشکده علوم پزشکی جهرم نسبت به ارزشیابی استاد توسط دانشجو. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ (۷): ۲۳.

۱۳- سرچمی رامین، سلمان‌زاده حسین. بررسی نظرات اساتید و مدیران گروه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی ایران در مورد تاثیر ارزشیابی دانشجویان از اساتید در بهبود تدریس اساتید در سال‌های ۸۰-۱۳۷۸. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸۱؛ (۷): ۷۰.

14. Professional growth system (teacher level) hand book. 2004-2005. Available from: http://www.montgomeryschool.smd.org/departments/personnel/teacher_eval/PDF/PGS%20handbook%204-5.pdf.

A Survey Of Students ,Academic Members and Educational Managers of Guilan Medical University View about Masters Evaluation Effect by Students on the Quality Of Teaching

Moosavi S. MSN ^{*}, Nemati M .MSE ^{**}

^{*}Faculty member of nursing Dept , Guilan University of Medical Sciences

^{**}EDC, Guilan University of Medical Sciences

Abstract

Introduction: The goal of evaluation is to promote and correct the teaching methods and activities of academic members .Evaluation is also a criteria for managers and supervisors in related decision making .Assessing the effects of evaluation on the performance of teachers are for understanding the present situation, promoting the quality of practice and direct decision making. The goal of the study was determined students, academic members and educational manager of Guilan Medical University view about the effect of evaluation on the quality of teaching.

Methods: This is a discriptive, cross-sectional study. We used opinions of 180 students, faculty members and educational for this research.. Data collection instrument consisted of a questionnaire with demographic questions and 30 phrases based on the goals of study.

Grading is based on Likert scale. The data were analyzed by descriptive statistics and SPSS.

Results: Majority of samples (70.8%) were students, academic members (22%) and educational managers (7.2%). Majority of academic members (60%) had 15-20 years record of practical and theoretical teaching. (60%) of students and academic members disagree on evaluation effect on teaching methods, and (82%) of educational managers were agree. (70%) of academic members, (55%) of students were disagree on evaluation effect on educational content. The results related to the views of students and academic members showed that (50%) of student and faculty members agree and (50%) disagree and (47%) of educational managers agree on evaluation effect on student and teacher relationship. Also (55%) of students and (60%) of academic members were disagree on academic members evaluation effect on giving exam.

Conclusion: According to this study, the faculty members students and educational administration agree for promoting teaching methods, need evaluation of teacher by students.

Key words: Evaluation, Quality of teaching, Academic members, Student.

Corresponding Author: Moosavi S MSN, MS, Faculty member of Nursing Dept, Guilan University of Medical Sciences.
saghi_m80@yahoo.com